

הודעה לעיתונות:

הגידול בביקוש לאשראי, אופן הסיוע של הבנקים ללקוחות במשבר נגיף הקורונה והגורמים המרכזיים לעליית הריביות על אשראי בנקאי מתחילת המשבר

- נגיף הקורונה יצר משבר מאקרו כלכלי עולמי, המשפיע כמעט על כל עסק ומשק בית, וגם על המערכת הבנקאית. ההשפעה בתחומי הבנקאות מתבטאת בין היתר בגידול משמעותי בביקוש לאשראי ובמקביל בעליית ריביות על חלק מהאשראי לציבור. בנק ישראל מבין היטב את הקשיים הנובעים מהמצב ופועל באפיקים רבים על מנת להקל על משקי הבית והמגזר העסקי בימים אלה. המערכת הבנקאית מתגייסת גם כן לטובת הציבור ונוקטת בגישה פרואקטיבית, אך זהירה, במטרה לסייע למשקי הבית והעסקים בעת הזו – במסגרת זו הבנקים מוסיפים להעמיד אשראי לציבור בהיקפים משמעותיים נוכח ביקוש גבוה של כלל הלווים (עסקים גדולים, קטנים ומשקי בית) ומאפשרים לדחות את תשלומי המשכנתא ותשלומי הלוואות של עסקים במספר חודשים.
- הריבית על האשראי הבנקאי מושפעת ממספר גורמים עיקריים: הריבית חסרת הסיכון במשק לטווח הרלוונטי (ריבית בנק ישראל לטווחי אשראי קצרים, תשואת אגרות החוב של ממשלת ישראל לטווחים ארוכים); עלות גיוס המקורות של הבנקים (המרווח בין תשואות האג"ח הבנקאיות לאג"ח הממשלתיות המקבילות); פרמיית הסיכון של הלקוח – משק הבית או העסק שנוטל את הלוואה; ומרווח נוסף, שמושפע בין היתר מרמת התחרות בשוק.
- בשנים האחרונות חלה ירידה מתמשכת בתשואות האג"ח הממשלתיות, ובפרוץ המשבר רמתן הייתה נמוכה בפרספקטיבה היסטורית. עם תחילת המשבר, תשואות האג"ח הממשלתיות בישראל עלו בחדות, ובנוסף עלו מרווחי האג"ח הבנקאיות לרמות גבוהות יחסית. לדוגמא, תשואות אגרות החוב הממשלתיות ל-10 שנים עלתה ב-0.6 נקודת אחוז מאז פרוץ המשבר, ומרווח אגרות החוב הבנקאיות עלה ב-0.4 נקודת אחוז נוספות. יצוין כי החלטת בנק ישראל

לרכוש אג"ח ממשלתיות בסכום של 50 מיליארד ש"ח מיתנה את עליית התשואות שנרשמה מתחילת המשבר. העליות החדות בתשואות ובמרווחים השפיעו באופן ישיר ומיידי על הריבית בהלוואות הבנקאיות למשקי הבית ולעסקים.

- במקביל, רמת הסיכון בכלל המשק עלתה. הגידול החד במספר המובטלים והשפעת הסגר הכלכלי מגדילים את הסיכון לכך שמשקי בית יתקשו לעמוד בהחזר ההלוואות שנטלו. בנוסף, הקשיים שחווים עסקים במגוון ענפים מגדילים את הסיכון במתן אשראי לעסקים. כמובן שרמת הסיכון אינה אחידה, והיא משתנה מענף לענף ומעסק לעסק בהתאם להשפעה של המשבר על העסקים. משמעות הסיכון היא שיהיו לווים שלא יעמדו בהחזרי האשראי, והפסדי האשראי של הבנקים יעלו באופן משמעותי ביחס לנקודת המוצא ערב המשבר. אינדיקציה מסוימת להפסדים שייתכנו ניתן לראות בניתוחים שפרסם הפיקוח על הבנקים בשנים האחרונות, בהתייחס לתרחישי קיצון.
- על רקע מכלול גורמים אלה, בנק ישראל מצפה מהבנקים לתמחר את ההלוואות תוך שיקוף הסיכון שעלה ועליית עלות גיוס המקורות, ולהימנע ככל הניתן מהעלאת ריביות מעבר לנגזר מכך. בנק ישראל עוקב באופן שוטף אחר ההתפתחויות.
- יודגש שהסיוע של בנק ישראל והבנקים למשקי בית ועסקים בדחיית החזרי הלוואות או הגדלת האשראי מקל על הלווים בעת הזו, אולם במקביל, ומעל לכך, יש חשיבות רבה לסיוע הממשלתי בעת הזו, לדוגמה באמצעות קרנות למתן אשראי לעסקים קטנים ובינוניים ובדרכים אחרות שמתוכננות במסגרת התוכנית הכלכלית הממשלתית.

במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, מדינות רבות בעולם, וביניהן ישראל, נוקטות בצעדים משמעותיים על מנת למתן את קצב התפשטות הנגיף ואף לבלום אותו. צעדים אלו מביאים להשבתה של ענפי משק רבים. ההגבלות השונות על שוק העבודה הביאו לכך שעובדים רבים יצאו לחל"ת או נקלעו למצב של אבטלה, וכך, מתחילת המשבר, נרשמו מעל ל-780,000 דורשי עבודה חדשים בשירות התעסוקה. נגיף הקורונה יצר משבר מאקרו כלכלי, אשר מקבל ביטוי גם בשוקי ההון: אלה מתמחרים הן את הסיכון הגדל במשק והן את חוסר הוודאות לגבי המשך ההתפתחויות המאפיין משבר זה. הסיכון הגבוה משפיע גם על תמחור המקורות עבור המערכת הבנקאית, וגם על תמחור ההלוואות לציבור.

בכדי לסייע בעת הזו למשקי בית ועסקים שהם לווים המערכת הבנקאית, בנק ישראל העביר למערכת הבנקאית מסר ברור, לפיו היא יכולה להמשיך להציע אשראי למי שערב המשבר היו לווים בעלי מוניטין בפירעון חובות (creditworthy) וצפויים לעמוד בהחזר האשראי בתום המשבר, וכן לסייע ללווים אלה בדחיית תשלומים ובפריסת החוב, גם במחיר של שחיקת כריות ההון של הבנקים. במקביל, הודיע הפיקוח על הבנקים ב-29 למרץ כי יוריד את יחסי הלימות ההון של הבנקים בנקודת אחוז, ובמקביל קרא לבנקים

לעצור את חלוקת הדיבידנדים, כדי להגדיל את מקורות ההון שיעמדו גם בהמשך לרשות הבנקים למתן אשראי. בימים אלה קיים קושי רב של חברות לגייס מקורות משוק ההון, גופים חוץ בנקאיים רבים עצרו מתן אשראי חדש למשקי בית ולעסקים קטנים, והמערכת הבנקאית ממלאת תפקיד מרכזי בסיוע למשק לעבור את המשבר. כך, מתחילת חודש מרץ, המערכת הבנקאית העמידה אשראי לציבור בהיקף הדומה להיקף האשראי הניתן בשגרה במערכת הבנקאית במשך מספר רבעונים. זאת ועוד, המערכת הבנקאית פועלת באפיקים נוספים על מנת להקל על ציבור הלווים. לדוגמא, כל הבנקים מאפשרים למשקי בית בעלי משכנתא לפנות בבקשה לדחיית תשלומים בכ-3 עד 4 חודשים. התשלום החודשי הממוצע עבור משכנתא עומד על כ-5,000 ₪ למשק בית בישראל, ולכן מדובר בדחיית תשלומים וצמצום הוצאת משק הבית בכ-15-20 אלף ₪, שבגינה משק הבית נושא בתשלום ריבית המשכנתא, שהיא ריבית נמוכה ביחס להלוואות אחרות הקיימות בשוק. בעקבות אפשרות זו, הביקוש לדחיית תשלומים משכנתא עלה באופן חד: עד כה, כ-55,000 משקי בית קיבלו אישור לדחיית תשלומים משכנתא, וההערכה היא שעד ערב פסח מספר זה יגיע לכ-140,000 משקי בית. הבנקים נערכו בזמן קצר לייעל את תהליך הטיפול בפניות הרבות, למרות הצמצום במספר העובדים במערכת הבנקאית על רקע ההגבלות והיבטים בריאותיים, וכך, תוך מספר ימים בודדים כל לקוח מקבל תשובה סופית על החלטת הבנק בהתייחס לבקשתו. תהליך דומה מבוצע מול לקוחות עסקיים – להם הבנקים דוחים החזר תשלומים ומתאימים מענה פיננסי למצב כל לקוח. נדגיש שלקוחות שהיו במצב כלכלי בעייתי ערב המשבר, או שלא עמדו בתשלומים לבנק, הם לקוחות בסיכון גבוה שלהם הבנקים לא יכולים להעמיד אשראי נוסף.

הריבית על האשראי הבנקאי מושפעת ממספר גורמים עיקריים: הריבית חסרת הסיכון במשק לטווח הרלוונטי (ריבית בנק ישראל לטווחי אשראי קצרים, תשואת אגרות החוב של ממשלת ישראל לטווחים ארוכים); עלות גיוס המקורות של הבנקים (המרווח בין תשואות האג"ח הבנקאיות לאג"ח הממשלתיות המקבילות); פרמיית הסיכון של הלקוח – משק הבית או העסק שנוטל את ההלוואה; והמרווח המשקף את הרווח של הבנק, שמושפע מרמת התחרות בשוק. בתקופה מאתגרת זו, נוכח מכלול ההשפעות הבריאותיות והאחרות **סיכון הלווים גדל באופן משמעותי**, וצפויה עליה משמעותית בהפסדי האשראי, נוכח ירידת הפעילות החדה במשק, עליית אי הוודאות הכללית האופפת את המשק בימים אלו, ובפרט העלייה חסרת התקדים במספר העובדים והעסקים שפרנסתם נפגעה. עליית הסיכון משתקפת גם בעליית מרווחי האג"ח הקונצרניות בענפים השונים (**איור 1**). בנוסף, **ישנה התייקרות משמעותית בעלות מקורות המימון** של הבנקים, אשר עלו באופן משמעותי נוכח ההתפתחויות בשוק ההון.

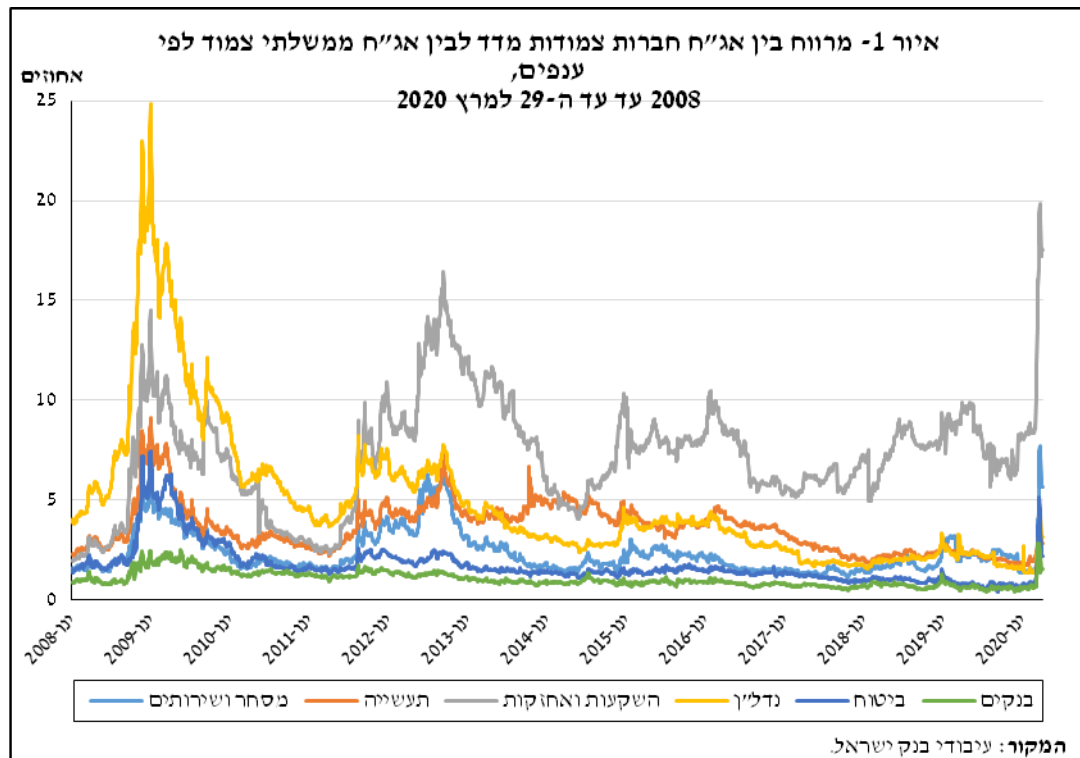
תשואות אגרות החוב הקונצרניות, ובהן גם הבנקאיות, נשענות על מחירי האג"ח הממשלתיות, בתוספת מרווח סיכון. מאז תחילת המשבר, נוסף לתשואות האג"ח הממשלתיות, שעלו במידה משמעותית ובאופן מהיר, עלו גם מרווחי האג"ח הבנקאיות לרמות גבוהות (**איור 2**). כך לדוגמא, תשואות האג"ח הממשלתיות ל-5 שנים עלו בכ-0.4 נקודות אחוז מתחילת מרץ, תשואות האג"ח הממשלתיות ל-10 שנים עלו בכ-0.6

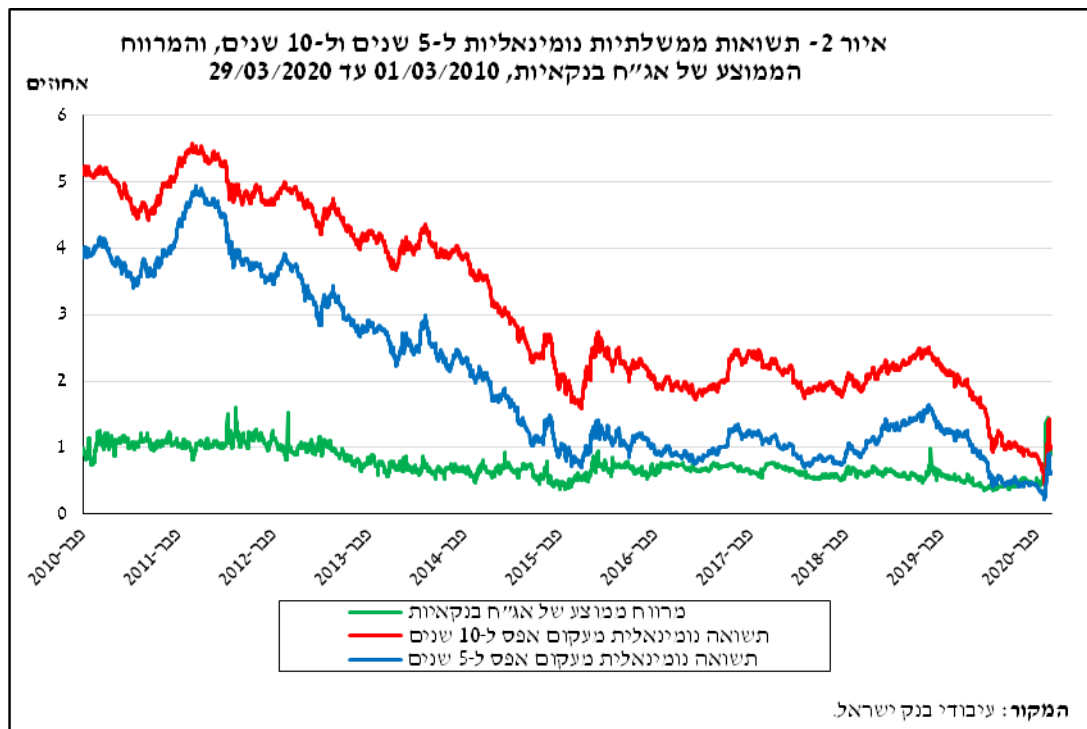
נקודות אחוז באותה התקופה, ומרווחי אגרות החוב הבנקאיות עלו בכ-0.4 נקודות אחוז (איור 3, איור 4). עליות חדות אלה יחד, משפיעות באופן ישיר ומיידי על מחירי ההלוואות. יודגש, שהחלטת הוועדה המוניטרית של בנק ישראל לרכוש אג"ח ממשלתיות בהיקף של 50 מיליארד ש"ח מיתנה באופן משמעותי את עליית התשואות, אך לא קיזזה אותה לחלוטין.

השפעת התייקרות מקורות המימון עבור המערכת הבנקאית צפויה להיות משמעותית יותר ככל שהתקופה לפירעון של ההלוואות ארוכה יותר. 35% מהאשראי הבנקאי הלא צמוד (המהווה כ-80% מהאשראי הבנקאי) הוא לתקופה לפירעון של עד שנה, 30% ממנו בתקופה של עד 5 שנים, ו-35% הנותרים הינם לתקופה של מעל ל-5 שנים. ככל שהתקופה לפירעון של ההלוואה עולה, מימון ההלוואה מסתמך יותר על אג"ח ופחות על פיקדונות הציבור (הפיקדונות הם לטווחים קצרים, ולכן הם זולים יותר עבור הבנקים), והתשואה על האג"ח בשוק ההון גבוהה יותר ככל שהתקופה לפירעון ארוכה יותר. השנים האחרונות התאפיינו בירידה מתמשכת בתשואות האג"ח הממשלתיות שבאה לידי ביטוי בירידה ניכרת בריבית על האשראי הבנקאי. קשר זה בולט במיוחד בשוק המשכנתאות, כיוון שהינן לתקופה לפירעון ארוכה.

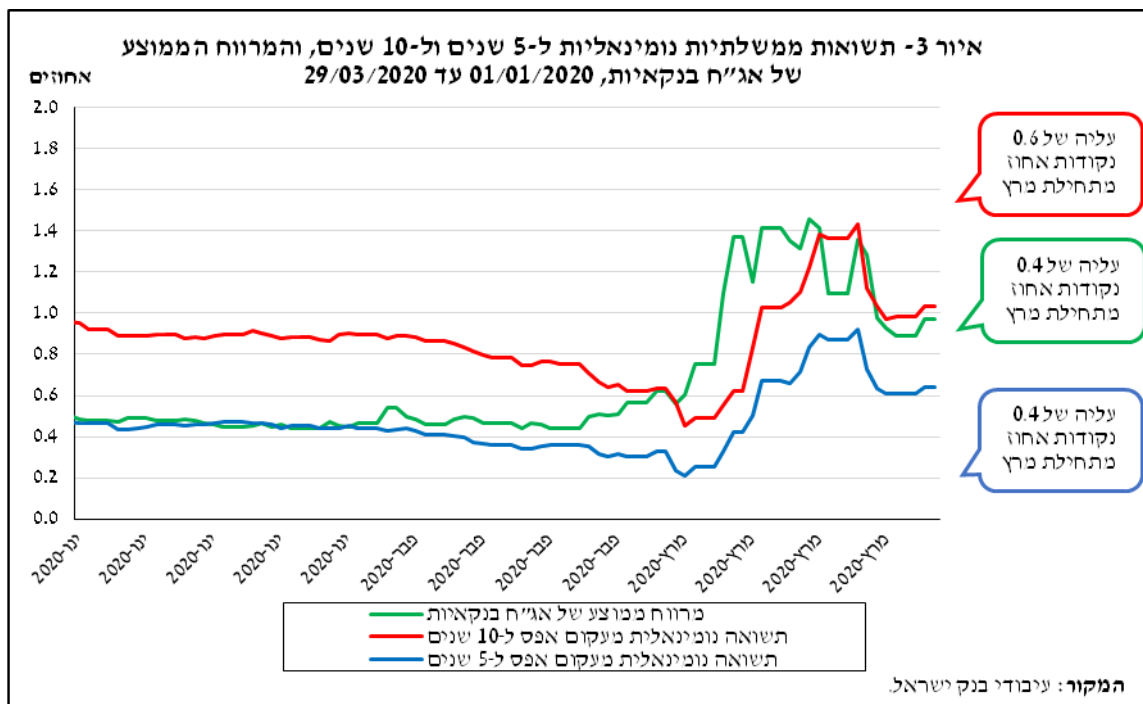
על רקע מכלול גורמים אלה, בנק ישראל מצפה מהבנקים לתמחר את ההלוואות תוך שיקוף הסיכון שעלה ועליית עלות גיוס המקורות, ולהימנע ככל הניתן מהעלאת ריביות מעבר לנגזר מכך. בנק ישראל עוקב באופן שוטף אחר ההתפתחויות.

עליית הסיכון במגזר העסקי משתקפת בעלייה משמעותית במרווחי האג"ח הקונצרניות בענפים השונים

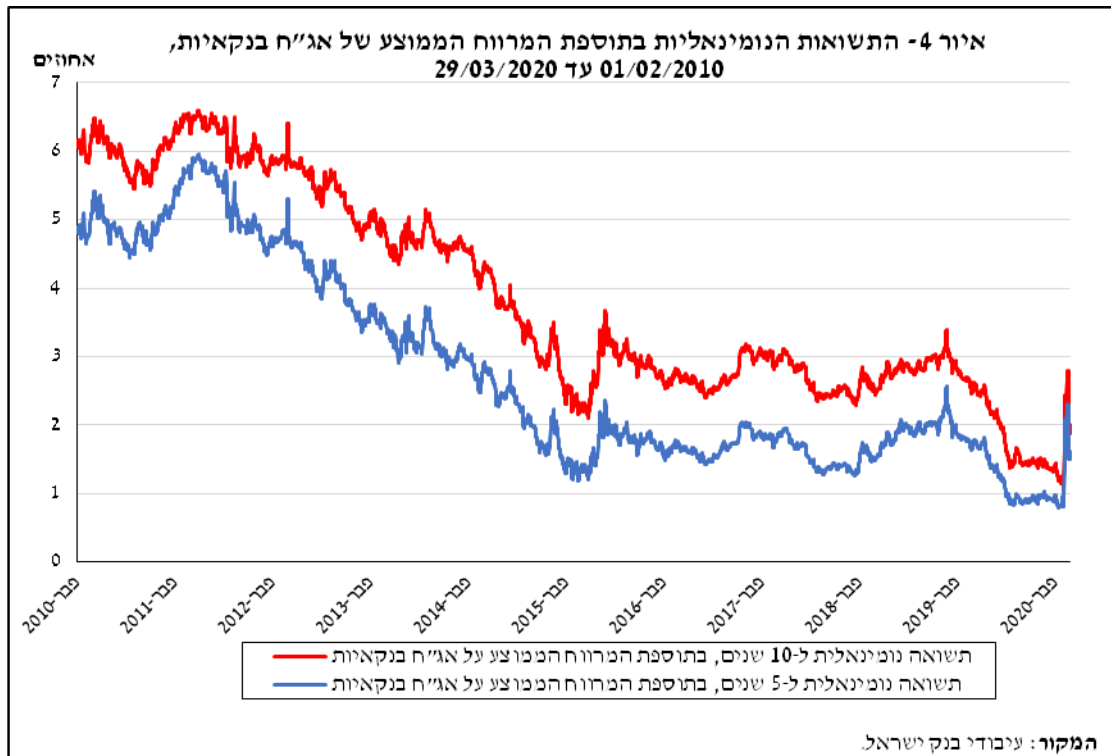

תשואות האג"ח הממשלתיות, ומרווחי האג"ח הבנקאיות עולים באופן חד ומהיר מאז תחילת המשבר

תשואות האג"ח הממשלתיות, ומרווחי האג"ח הבנקאיות עולים באופן חד ומהיר

העלייה בתשואות הממשלתיות יחד עם העלייה במרווח האג"ח הבנקאיות העלו באופן חד ומהיר את

עלויות המימון של הבנקים